

บทบาทของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริม
เศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

**An Investigation into the Role of Local Government Leaders' Promotion of
the Self-Sufficiency Economy in Mueng District, Pattalung**

ฐานันดร ปูนิล^{1*}, นิวัฒน์ สวัสดิ์แก้ว², พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์³, ศรีญลักษณ์ เทพวารินทร์⁴
และจิตกรีย์ บุญโชติ⁵

Thanundorn Poonin¹, Niwat Sawatkaew², Pornchai Likitthumrod³, Sarunluck Thepwarin⁴ and
Jitkree Boonchot⁵

¹นักศึกษาระดับปริญญาโทรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา²ดร., อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา³รองศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดสงขลา⁴ดร., อาจารย์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา⁵อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

Abstract

The objectives of this research are to investigate and compare the role of local government leaders in promoting the Self-Sufficiency Economy of Mueng District, Pattalung, and to study problems and barriers impacting the role of individual leaders employed in the local government of Mueng District, Pattalung, on the Self-Sufficiency Economy. The Rating Scale was the research tool used in this study. The sample group consists of 400 respondents living in the Mueng District, Pattalung. The statistical data analysis was carried out through the applications of frequency, percentage, average, standard deviation, t-test and F-test, and Scheffé's method of paired comparison.

The findings indicated that the majority of respondents were women aged between 36-45 years old. These respondents hold bachelor degrees and work as government officers, with an income of between 8,001-12,000 Baht per month.

The overall opinion of these respondents toward the local government leaders' role in promoting the Self-Sufficiency Economy are at a very high level. Consideration of individual aspects revealed that the leaders' roles were at a very high level in all three: facilitator, coordinator, and motivator.

Respondents who differed in demographical characteristic in gender, age, and income did not show a significant difference in opinion toward the leaders' role in promoting the Self-Sufficiency Economy of Mueng District, Pattalung. Whereas, respondents who differed in demographical characteristic in educational background and occupation were found to show significant different opinions toward the overall role of leaders of the local government in promoting the Self-Sufficiency Economy of Mueng District, Pattalung.

The barriers in promoting the Self-Sufficiency Economy were found to be that local administrators give precedence to internal management over development of the economic community, under the philosophy of Self-Sufficient Economy. This effects the “Farm Women Group Association” who produces local products and has not been assisted by the empowerment community economy networks in order to support the productivity.

The local government should publicize project planning, or its projects to the “Farm Women Group Association” in order to encourage them to participate in project planning and/or projects of the municipality or the local administrative organization. This would result in project planning to be varied, and solve the problems of this business group in the community effectively and with practical continuity.

Key words: *Role of Local Government Leaders, Self-Sufficient Economy Promotion*

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ต่อการส่งเสริมการพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อศึกษาการส่งเสริมการพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ตามปัจจัยส่วนบุคคล และเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อการแสดงบทบาทของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) กลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง จำนวนทั้งสิ้น 400คนสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ F-test และทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe)

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 36-45 ปีจบการศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพรับราชการและมีรายได้ระหว่าง 8,001 - 12,000 บาท/เดือน

ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาท/การแสดงออกของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าบทบาท/การแสดงออกของผู้นำอยู่ในระดับมากทั้ง 3 ด้าน ทั้งในฐานะเป็นผู้ก่อการะบวนการในฐานะเป็นผู้เชื่อมประสานเครือข่ายและในฐานะเป็นผู้เร่ง

ประชาชนที่มีสภาพแตกต่างกันในด้านเพศ อายุ และรายได้มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ไม่แตกต่างกันส่วนประชาชนที่มีการศึกษาและ

อาชีพต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุงโดยรวมแตกต่างกัน

ปัญหาในการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงคือ กลุ่มผู้บริหารท้องถิ่นให้ความสำคัญและให้ความเอาใจใส่กับการบริหารจัดการภายในท้องถิ่นมากกว่าการพัฒนาด้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ผลกระทบคือชาวบ้านหรือกลุ่มประชาชนที่เป็นกลุ่มธุรกิจกลุ่มสตรีแม่บ้านที่ผลิตสินค้าต่างๆ ออกมาไม่มีระบบเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็งมารองรับในการผลิต

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรประชาสัมพันธ์กระบวนการจัดทำแผนงาน/โครงการต่างๆ ให้ชาวบ้านกลุ่มธุรกิจกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงาน/โครงการต่างๆ ของเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อตัวแผนงาน/โครงการจะได้รับความหลากหลายและสามารถแก้ไขปัญหาให้กับชาวบ้านกลุ่มธุรกิจชุมชนได้อย่างแท้จริงและมีความต่อเนื่องในการปฏิบัติ

คำสำคัญ: บทบาทของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, การส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง

บทนำ

บริบทของการพัฒนาของประเทศไทยนับตั้งแต่ในปี พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา เด่นชัด ชัดเจน ว่าทำให้สภาพของสังคมไทยอยู่ภายใต้อิทธิพลของทุนนิยมตะวันตกซึ่งเป็นกระแสหลักของการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศในด้านเศรษฐกิจและเน้นวัฒนธรรมการบริโภคนิยมเป็นหลัก ขณะเดียวกันเมื่อเราไม่สามารถหลีกเลี่ยงจากการครอบงำของระบอบทุนนิยมตะวันตกหรือว่ากระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่ระบบการผลิตและการบริโภคเป็นแบบเดียวกันทั่วโลก

แนวทางสำคัญที่จะช่วยให้สามารถก้าวต่อไปข้างหน้าได้อย่างเข้มแข็งคือหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (The sufficiency Economy Philosophy) ที่มีแหล่งอ้างอิงคือพระเจ้าแผ่นดินของประเทศไทยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงใช้คำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” อันเป็นระบบเศรษฐกิจที่เกื้อกูลซึ่งกันและกันซึ่งทรงพระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยไว้ในฐานะที่เป็นเสมือนเข็มทิศของการดำเนินชีวิตเป็นทางเลือกหนึ่งของการบริหารและการพัฒนาของสังคมในระยะยาวที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดความสมดุลในกระบวนการพัฒนาอย่างยั่งยืนอันเป็นตลอดจนมีภูมิคุ้มกันสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขในโลกของทุนนิยมซึ่งมีลักษณะที่มุ่งหวังแต่ความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจนิยมที่จะแสวงหาความร่ำรวยจากการลงทุนและการบริโภคซึ่งเป็นด้านที่อันตรายของระบบทุนนิยม ฉะนั้นจึงเกิดสภาวะของการแข่งขันรุนแรงมากประชาชนถูกกระตุ้นให้เกิดการบริโภคอยู่ตลอดเวลาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระราชทานเกษตรทฤษฎีใหม่แก่ประชาชนไทยในปี พ.ศ.2537 เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกรรายย่อยของประเทศเมื่อเกิดภาวะเศรษฐกิจในปี 2540 พระองค์ทรงมีรับสั่งถึงเศรษฐกิจพอเพียงไว้ดังนี้

“เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติถึงประชาชนทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัวระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ทันต่อโลกในยุคของโลกาภิวัตน์ความพอเพียงหมายถึงความพอประมาณความมีเหตุผลรวมไปถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบคุ้มกันที่ดีในตัวพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้ง

ภายนอกและภายในทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอนในขณะเดียวกันก็จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีจิตสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตและรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางในทางด้านธุรกิจสังคมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี” (สมพร เทพสิทธา, 2551 : 9 – 10) กล่าวคือทรงพระราชทานเศรษฐกิจพอเพียงไว้สำหรับเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตให้แก่พสกนิกรไทยทุกระดับในสังคมน้อมนำสู่แนวทางพุทธธรรมเดินทางสายกลางที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดความสมดุลอย่างยั่งยืนในส่วนของปฏิบัติ “ให้ปฏิบัติเพียงครั้งเดียวคือไม่ต้องทั้งหมดหรือแม้จะเศษหนึ่งส่วนสี่ก็พอหมายความว่าถ้าทำได้เศษหนึ่งส่วนสี่ของประเทศก็จะพอและทำได้เศษหนึ่งส่วนสี่นั้นก็พอไม่ได้แปลว่าเศษหนึ่งส่วนสี่ของพื้นที่แต่เศษหนึ่งส่วนสี่ของการกระทำ” (พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา : 4 ธันวาคม 2541)

ถ้าหากพิจารณาถึงสาระสำคัญที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (2545-2549) และต่อเนื่องมาจนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (2550-2554) จะพบว่าประเด็นสำคัญคือการกล่าวถึงการนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางหลักในการพัฒนาสังคมเพื่อทำให้สังคมไทยได้มุ่งสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society)” บทบาทสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงคือ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ถูกใช้เป็นกรอบแนวความคิดและทิศทางการพัฒนาระบบเศรษฐกิจมหภาคของไทย ซึ่งบรรจุอยู่ใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่สมดุล ยั่งยืน และมีภูมิคุ้มกัน เพื่อความอยู่ดีมีสุข มุ่งสู่สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน หรือที่เรียกว่า “สังคมสีเขียว” ด้วยหลักการดังกล่าว แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 นี้จะไม่เน้นเรื่องตัวเลขการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ยังคงให้ความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจแบบทวิลักษณ์ หรือระบบเศรษฐกิจที่มีความแตกต่างกันระหว่างเศรษฐกิจชุมชนเมืองและชนบท

แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยังถูกบรรจุในรัฐธรรมนูญของไทย เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่ 3 แนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน มาตรา 78 (1) ความว่า: “บริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปเพื่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคง ของประเทศอย่างยั่งยืน โดยต้องส่งเสริมการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติในภาพรวมเป็นสำคัญ” ด้วยเหตุนี้จึงได้ถูกกำหนดเป็นวาระสำคัญของชาติในระดับนโยบายและในระดับของยุทธศาสตร์การพัฒนาในท้องถิ่นเพื่อสร้างชุมชนให้เข้มแข็งส่งเสริมให้ทุกหน่วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น โดยเฉพาะเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลได้มีบทบาทในการส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจในชุมชนเช่นด้านอุดมการณ์การรวมกลุ่มการผลิตการแปรรูปการตลาดการลงทุนการจัดการเป็นต้นซึ่งนับเป็นการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมจากสิ่งที่ไม่คุ้นเคยในชุมชนนำมาสู่การสร้างวัฒนธรรมแห่งความพอเพียงให้สามารถเกิดขึ้นได้ในชุมชน

“องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” มีความสำคัญเนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุดในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับท้องถิ่นจึงมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้ามามีบทบาททั้งทางตรงหรือทางอ้อมเป็นองค์กรที่เกิดขึ้น ตามนโยบายการกระจายอำนาจของรัฐบาลเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นซึ่งเป็นระดับพื้นฐาน ได้มี

อำนาจในการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย เป็นการกระจายอำนาจการปกครองจากส่วนกลางไปให้ประชาชนในท้องถิ่นดำเนินการเองภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อให้ประชาชน ได้เรียนรู้และเข้าใจถึงวิธีการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องตระหนักและทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับท้องถิ่น ซึ่งนับวันแต่จะมีความทวีคูณและเป็นสิ่งใหม่ๆ ออกมาอยู่เสมอ ผู้วิจัยรับรู้อะไรและตระหนักว่าเป็นภาระอันหนักที่ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องปฏิบัติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การปฏิบัติของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะสำเร็จลุล่วงตามความมุ่งหวังเพียงใด ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถในการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับท้องถิ่นของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง ซึ่งถ้าสามารถทราบได้ว่าบทบาทและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับท้องถิ่นของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในระดับใดก็จะเป็นประโยชน์ในการวางแผน การพัฒนา ส่งเสริมความรู้และความเข้าใจด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับท้องถิ่น อันจะเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นที่สำคัญยิ่ง

ในวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงบทบาทของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุงเพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารท้องถิ่นต่อการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเนื่องจากผู้บริหารท้องถิ่นถือว่ามียุทธศาสตร์ในการพัฒนาท้องถิ่นฉะนั้นคำถามที่ตามมาและเป็นคำถามหลักในการวิจัยคือ “ผู้นำรู้และคิดอย่างไร? ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร?” ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะศึกษาในบทบาทของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปส่งเสริมเผยแพร่ในชุมชนผ่านกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุงต่อการส่งเสริมการพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อศึกษาการส่งเสริมการพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ตามปัจจัยส่วนบุคคล
4. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อการแสดงบทบาทของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

สมมติฐานการวิจัย

ผู้นำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมาก

ปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

วิธีการวิจัย

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง จำนวน 125,585 คน (<http://www.phatlung.com/detail/people.php>, 2555) ส่วนกลุ่มตัวอย่าง ผู้ศึกษากำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan จำนวน 384 คน โดยวิจัยกำหนดศึกษากลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและบทบาท/การแสดงออกของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง และคำถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลของการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยจัดเก็บข้อมูลในช่วงเดือนมกราคม 2555 และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 400 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปประมวลผลค่าทางสถิติ ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการเพื่อให้เลือกตอบ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและบทบาท/การแสดงออกของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยใช้ t-test, F-test หากพบว่ามีความสำคัญทางสถิติจะทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffe)
4. วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ โดยใช้ค่าร้อยละ และการจัดลำดับ

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 230 คนและเพศชายจำนวน 170 คนมีอายุระหว่าง 36-45 ปีจำนวน 211 คนอายุระหว่าง 46-55 ปีจำนวน 88 คนอายุระหว่าง 20-35 ปี จำนวน 87 คน และอายุ 56 ปีขึ้นไปจำนวน 14 คนส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 133 คนระดับมัธยมศึกษาจำนวน 93 คนระดับอนุปริญญา จำนวน 72 คน ระดับประถมศึกษา จำนวน 61 คน และ

ระดับสูงกว่าปริญญาตรีจำนวน 41 คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการจำนวน 122 คนธุรกิจส่วนตัวจำนวน 103 คน อาชีพเกษตรกรรวม จำนวน 89 คน อาชีพรับจ้าง/ลูกจ้าง จำนวน 59 คน อาชีพอื่นๆ จำนวน 20 คน และอาชีพรัฐวิสาหกิจ จำนวน 7 คน ส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 8,001 - 12,000 บาท/เดือนจำนวน 163 คนรายได้ระหว่าง 4,001 - 8,000 บาท/เดือนจำนวน 91 คนรายได้ระหว่าง 12,001-16,000 บาท/เดือน จำนวน 71 คน รายได้ 16,001 บาท/เดือนขึ้นไป จำนวน 57 คน และรายได้ไม่เกิน 4,000 บาท/เดือนจำนวน 18 คน

2. ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาท/การแสดงออกของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาท/การแสดงออกของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าบทบาท/การแสดงออกของผู้นำอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน คือในฐานะเป็นผู้ก่อกระบวนการ ($\bar{X} = 3.76$) ในฐานะเป็นผู้เชื่อมประสานเครือข่าย ($\bar{X} = 3.75$) และในฐานะเป็นผู้เร่ง ($\bar{X} = 3.73$)

ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาท/การแสดงออกเกี่ยวกับการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะเป็นผู้ก่อกระบวนการอยู่ในระดับมากที่สุด 8 ข้อ โดยมีความเห็นว่าผู้นำอบต./เทศบาลได้มีการนำแนวคิด/ความรู้/ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงมาเผยแพร่ในชุมชนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.97$) ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ อบต./เทศบาลเอาใจใส่และส่งเสริมการจัดการข้าวอาหารสมุนไพรของใช้และปฎิบัติการจัดการแปรรูปหลากหลายรูปแบบ ($\bar{X} = 3.63$)

ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาท/การแสดงออกเกี่ยวกับการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง ในฐานะเป็นผู้เร่งอยู่ในระดับมากที่สุด 6 ข้อ โดยมีความเห็นว่าผู้นำอบต./เทศบาลได้มีการวางระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เป็นระบบไม่มุ่งเน้นการผลิตหรือทำแต่เพียงอย่างเดียว (หรือ 2 อย่าง) เช่นเกษตรผสมผสานวิสาหกิจชุมชนสหกรณ์ SME เน้นการบริโภคในท้องถิ่นก่อนการพึ่งพาตลาดภายนอกหรือส่งออกมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.94$) ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือผู้นำของท่านส่งเสริมสนับสนุนชุมชนให้มีการศึกษาถึงประวัติ /ความเป็นมารวมถึงวัฒนธรรมการกินอยู่ของชุมชนและนำความรู้ขึ้นมาเผยแพร่ในชุมชน ($\bar{X} = 3.61$)

ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาท/การแสดงออกเกี่ยวกับการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง ในฐานะเป็นผู้เชื่อมประสานเครือข่ายอยู่ในระดับมากที่สุด 6 ข้อ โดยมีความเห็นว่าอบต./เทศบาลส่งเสริม/สนับสนุนการใช้ความรู้จากการเข้าร่วมในการพัฒนาด้วยการหาคณะทำงานร่วมมาที่พระสงฆ์เกษตรอำเภอผู้นำชุมชนประชาชนและประชุมวางแผนการทำโครงการ/แผนเศรษฐกิจพอเพียงมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.83$) ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือเครือข่ายชุมชน / เครือข่ายผู้นำของท่านได้มีการติดต่อพบปะกับเครือข่ายในจังหวัดอื่น ($\bar{X} = 3.67$)

3. การเปรียบเทียบบทบาทของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ประชาชนที่มีสภาพแตกต่างกันในด้านเพศ อายุ และรายได้มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ไม่แตกต่างกัน

ประชาชนที่มีการศึกษาดูกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง โดยรวมแตกต่างกันเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ประชาชนที่มีการศึกษาดูกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง แตกต่างกันในทุกด้าน

ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง โดยรวมแตกต่างกันเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง แตกต่างกันในทุกด้าน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาบทบาทของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุงสามารถสรุปประเด็นสำคัญมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากการศึกษาเกี่ยวกับบทบาท/การแสดงผลของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมอยู่ในระดับมากสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วุฒิชัยรชทอง (2542: 67-68) ที่ได้ศึกษาบทบาทของคณะกรรมการบริหารส่วนตำบลที่มีต่อการดำเนินงานตามนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองของกระทรวงมหาดไทยเลือกศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมืองร้อยเอ็ดอำเภอปทุมรัตน์และอำเภอหนองพอกจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งพบว่าผู้นำชุมชนมีบทบาทในระดับสูงต่อการดำเนินงานนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองของกระทรวงมหาดไทย โดยได้มีเกณฑ์พิจารณาจากบทบาททั้ง 4 ด้านคือด้านการประสานงานด้านการให้ความรู้ด้านการแนะนำและด้านการวางแผนงานในภาพรวมบทบาทในด้านการเป็นผู้ปฏิบัติก็อยู่ในระดับที่สูงเช่นกัน

2. เพศ อายุและรายได้ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ไม่แตกต่างกันซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ในขณะที่ประชาชนที่มีอาชีพและการศึกษาที่ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุงแตกต่างกันสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พ.อ.อ.สมเกียรติ จันทร์ห่อ (2544) ที่ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของชุมชนในการจัดการโครงการเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลฝ่ายกลาง อำเภอเขียงคำ จังหวัดพะเยา ซึ่งพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลทำให้เกิดความแตกต่างกันในความเป็นอิสระในการจัดการ โครงการเศรษฐกิจแบบพอเพียง คือ อาชีพ และระดับการศึกษา

3. บทบาทในการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนกล่าวสรุปได้ว่าบทบาทของกลุ่มผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดพัทลุงมีการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สนั่น สุขเหลือ (2547) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานต่อการส่งเสริมโครงการตามแนว

พระราชดำริ (เศรษฐกิจพอเพียง) จังหวัดสุรินทร์ พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ด้านการวางแผน และด้านการดำเนินการ อยู่ในระดับมาก

บทบาทในการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนส่วนใหญ่เป็นรูปแบบที่เน้นหนักในการส่งเสริมการประกอบอาชีพในชุมชนสร้างงานสร้างอาชีพเพื่อให้ชาวบ้านสามารถมีรายได้เลี้ยงตัวเองมากกว่าการปรับทัศนคติให้ตรงกันระหว่างผู้นำกับชาวบ้านว่าเศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชนซึ่งมีความจำเป็นกับชาวบ้านและในกระบวนการดำเนินงานนั้นสามารถทำได้อย่างหลากหลายไม่จำเป็นต้องยึดติดกับรูปแบบของการส่งเสริมอาชีพส่งเสริมการทำเกษตรแบบผสมผสานกล่าวคือ

บทบาทในฐานะเป็นผู้เอื้อกระบวนการ (Facilitator) จากข้อเสนอแนะของประชาชนสรุปได้ว่าผู้บริหารท้องถิ่นเอาใจใส่ให้ความสำคัญกับการเกิดอาชีพใหม่ๆผลที่ตามมาคือชาวบ้านผลิตสินค้าเกินความต้องการของตลาดซึ่งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเป็นกลุ่มที่ได้รับกระทบจากส่วนเกินนี้มากที่สุดดังนั้นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจึงเป็นกลุ่มที่ควรได้รับการส่งเสริมอย่างตรงจุดและได้รับทราบข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องเนื่องจากเป็นกลุ่มหลักที่มีบทบาทสำคัญในการผลิตสินค้าและสร้างรายได้เข้าสู่ชุมชน

บทบาทหน้าที่ในการเป็นผู้เชื่อมประสานเครือข่าย (Networker) ของกลุ่มผู้บริหารท้องถิ่นตัวอย่างเช่นส่งเสริมให้มีเครือข่ายชุมชนในระดับตำบลเพื่อจัดการผลการบริโภคการตลาดเศรษฐกิจและสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ของตำบลเครือข่ายชุมชน /เครือข่ายผู้นำได้มีการติดต่อพบปะกับเครือข่ายในตำบลหรือชุมชนอื่นหรือผู้นำอบต./เทศบาลได้มีการวางระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เป็นระบบไม่มุ่งเน้นการผลิตหรือทำแต่เพียงอย่างเดียว (หรือ 2 อย่าง) ทำให้เกิดความหลากหลายในการผลิตตัวอย่างเช่นเกษตรผสมผสานวิสาหกิจชุมชนสหกรณ์ SME และเน้นการบริโภคในท้องถิ่นก่อนการพึ่งพาตลาดภายนอกหรือส่งออกเป็นต้นอยู่ในระดับปานกลางซึ่งอาจมีสาเหตุมาจาก

แนวนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาในระดับท้องถิ่นได้ส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่นในหลายประการแต่ชาวบ้านในชุมชนไม่เห็นความสำคัญกับการมีกลุ่มองค์กรธุรกิจชุมชนและมีเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนในชุมชนทำให้ผลการส่งเสริมเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนนั้นมีความก้าวหน้าอยู่ในระดับน้อย

ประการต่อมาคือกลุ่มผู้บริหารท้องถิ่นให้ความสำคัญและให้ความเอาใจใส่กับการบริหารจัดการภายในท้องถิ่นมากกว่าการพัฒนาด้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่ไปกับส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นผลกระทบคือชาวบ้านหรือกลุ่มประชาชนที่เป็นกลุ่มธุรกิจกลุ่มสตรีแม่บ้านที่ผลิตสินค้าต่างๆออกมาไม่มีระบบเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็งมารับรองรับในการผลิต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารท้องถิ่นควรเอาใจใส่ให้ความสำคัญกับการเกิดอาชีพใหม่ๆจะได้แก้ปัญหาวบ้านผลิตสินค้าเกินความต้องการของตลาด

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับ “ เศรษฐกิจชุมชน ” ว่ารัฐควรแยกเศรษฐกิจชุมชนเป็นอีกระบบหนึ่ง เนื่องจากชุมชนในแต่ละชุมชนก็จะลักษณะตัวของชุมชนเองมีกลไกในการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนเองรวมถึงแหล่งทำมาหากินที่เป็นแหล่งรายได้หลักของชุมชนจะทำให้เกิดมุมมองใหม่ต่อการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในระดับท้องถิ่นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นแต่ต้องอยู่ภายใต้ระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่มุ่งการค้าขายเป็นหลัก

3. หากรัฐบาลมีแนวนโยบายในส่วนนี้อย่างชัดเจนจะส่งผลกระทบต่อให้การดำเนินงานด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจในชุมชนประสบความสำเร็จมากขึ้นเนื่องจากกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นรัฐบาลนิยมการเร่งรัดพัฒนาชนบทโดยการส่งเสริมโครงการ/กิจกรรมต่างๆมากมายแต่ไม่ยอมทำความเข้าใจกับชุมชนชาวบ้านในชุมชนอย่างแท้จริงประเด็นเหล่านี้คือสิ่งที่อันตรายมากเสมือนว่าเป็นการหวังผลข้างเดียวจากทางรัฐบาลเทศบาลองค์การบริหารส่วนตำบลน่าจะช่วยประสานหน่วยงานราชการอื่นๆ โดยเฉพาะภาคเอกชนมาร่วมมือกันทำให้ชุมชนเข้มแข็งไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการให้ความรู้เทคโนโลยีที่เหมาะสมภาพที่หวังเป็นจริงได้หากทุกฝ่ายร่วมมือกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งต่อไปควรจะต้องเลือกศึกษาเจาะลึกถึงระดับกระบวนการในการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงที่ศึกษาจากตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นของภาครัฐหรือภาคเอกชนจะทำให้ได้ข้อมูลที่ตรงกว่ามีความหลากหลายและน่าสนใจมากขึ้นเช่นควรศึกษาเรื่องของการองค์การบริหารส่วนตำบลกับการพัฒนาเครือข่ายในตำบลในตำบลหรือควรศึกษาเรื่องการพัฒนาศักยภาพบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาลในการบริหารจัดการท้องถิ่นหรือบทบาทด้านอื่นๆ เป็นต้น

บรรณานุกรม

ขนิษฐา กาญจนรังสีนนท์. (2551). “ภาวะผู้นำ” (ระบบออนไลน์). แหล่งที่มา <http://www.google.com> (7 สิงหาคม 2551).

จรัญ จันทลักขณา. (2549). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับความสุขมวลชนและการเกษตรยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

นภาพรณ พิพัฒน์. (2550). *เปิดโลกความคิด GNH*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

ประเวศ วะสี. (2541). *ประชาคมตำบล ยุทธศาสตร์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียงศีลธรรมและสุขภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

_____. (2542). *ประชาคมตำบล เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม : แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม*.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.

_____. (2544). *ยุทธศาสตร์เพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคมและศีลธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมอ

ชาวบ้าน.

มัลลิกา ต้นสอน. (2544). *การจัดการยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: บริษัท เอ็กชเปอร์เน็ท.

ยนต์ ชุ่มจิต. (2544). *การศึกษาและความเป็นครูไทย*. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์.

- วรงค์ ล้วนันท์. (2545). *การมีส่วนร่วมการปกครองท้องถิ่น อบต.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณกิจ.
- วสันต์ ศรีสิทธิสมบัติ. (2547). “บทบาทผู้นำท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้นำชุมชนเขตเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่.” การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง. เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วุฒิชัย ชงทอง. (2542). “บทบาทของคณะกรรมการการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีต่อการดำเนินงานตามนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง กระทรวงมหาดไทย: ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอเมืองร้อยเอ็ด อำเภอปทุมรัตน์และอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด.” ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิเคราะห์และการวางแผนสังคม. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2545). *องค์การและการจัดการ.* กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- สมพร เทพสิทธิ. (2549). *เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อริยมรรค.
- สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2548). *ภาวะผู้นำ : leadership.* กรุงเทพฯ: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2543). *ใต้เบื้องพระยุคลบาท.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- _____. (2549). *หลักธรรม หลักทำ ตามรอยพระยุคลบาท.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬา.
- เสรี พงศ์พิศ. (2548). *ชาวบ้านชวนคิด ภาพนิมิตการพัฒนา.* กรุงเทพฯ: พลังปัญญา.
- เสรี พงศ์พิศ. (2549). *เศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนายั่งยืน.* กรุงเทพฯ: พลังปัญญา.
- _____. (2550). *เศรษฐกิจพอเพียงเกิดได้ ถ้าใจปรารถนา.* กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). *รายงานสรุปผลการประชุมประจำปี 2549.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- อภิชัย พันธเสน สรวิชญ์ เปรมชื่น พิเชษฐ์ เกียรติเดชปัญญา. (2546). *การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม.* กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สกว.
- อภิชัย พันธเสน และคณะ. (2550). *การสังเคราะห์องค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง.* กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สกว.
- อุทัย หิรัญโต. (2546). *การเปลี่ยนแปลงสังคมกับศักยภาพของชุมชนไทย.* กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- Lavin Daniel J. (1964). *Role Personality and Social Structure.* New York : Macmillan.
- Gross Neal and Alexander Mceachen. (1965). *Explorations in Role Analysis : Study of the School Superintendency Role.* New York : John Wiley.
- Broom Leonard and Phillip Seiznick. (1969). *Sociology : A Text with Adapted Reading.* New York : Harper & Row.